

a kortárs prózától, mint mondjuk hazánkban.

Klíma könyvéről tehát elmondhatjuk tételmondatként, hogy korai munka, és mai (legalábbis magyar) szemmel és elvárásokkal mérve lektúr. Egy tisztos középkorú biológiai professzor életét feldúló, őrjengő szerelem történetéről van szó, egy kallódó, csak a jelenben élő, érzéki szépségről, egy kissé elhasználdott, két gyermeket nevelő, slampos feleségről, és persze arról az elkerülhetetlennek tűnő katasztrófa-lis végkifejletről, amelyet ez a képzet magában hordoz, és amelyet a szerző már a kezdetektől fogva folyamatosan anticipál. Az első rész klasszikus egyes szám harmadik személyű elbeszélés, melyet a második részben felvált egy személyesebb, első személyű monológ, míg a harmadik részben már kibogozhatatlanul keveredik a két narráció. A Klíma-rajongók talán hiányolni fogják a politikai szálát, amely szinten elengedhetetlen kelléke a szerző későbbi regényeinek, és amely miatt tévesen gyakran hasonlítgatják Kunderához (hiszen Kunderánál a kommunista rezsimre reflektálás sohasem társadalomkritikai éllel jelenik meg, mint Klímánál, hanem filozófiai kísérleti laboratóriumként), mégis színezi a történetet a szocializmus utolsó harmadának társadalmi környezete, ezért sokan közös élményanyagot is találnak a regény lapjain.

A *Szerelmes nyár* tehát valóban inkább nyári olvasmány, érdekes korlelet a hetvenes évek végi csehszlovák mindennapokról, ugyanakkor tanulságos utazás a korosodó férfiak sérülékeny lelki világába.

FALVAI MÁTYÁS

(Fordította V. Detre Zsuzsa,
Ulpius-báz Kiadó, Budapest, 2007,
332 oldal, 2999 Ft)

SZIJJ FERENC: *Kenyércédulák*

A megjelent kritikákat, fórumokat olvasva úgy tűnik, sokan csattannak fel Szijj Ferenc új kötetét forgatva (meglehetősen magasan adva fel a labdát): hogyan veheti valaki a bátorságot, hogy ennyire *emészthetetlen, érthetetlen* kötetet produkáljon? Nagy hasonlóságot mutat ez a viselkedés azzal, ahogyan általában hangot adunk nemtetszésünknek, ha a mindennapokban olyan jelenségekkel, folyamatokkal találkozunk, amelyek megzavarják, megkérdőjelezik a valóságról, az életről alkotott, viszonylag stabilnak, hézagmentesnek tűnő elképzeléseinket. Azt hiszem, azok az olvasók, kritikusok, akik gyanútlanul felvállalják ilyesfajta véleményüket, tudtukon kívül mégiscsak az alkotó szemléletmódjának, a *Kenyércédulák*on átszűrő világfelfogásának igazát erő-

sítik, figyelmen kívül hagyva azt, hogy a szerző nem is titkolja álláspontját az ilyen megközelítéssel kapcsolatosan, ami könnyen felfedezhető a második *Hétfő* című versben is: „Egy hatalmas, szürke gömböt láttam meg / a szürke ég alján, és először azt hittem / hogy ufo vagy más titokzatos jelenség, / aztán amikor kiderült, van ez az irodalmi / gondolkodás, hogy a valóságtól függetlenül / kitaláljuk, mi mit jelenthet, és akkor az / olyan, mintha nagyon mély értelmű lenne. // Hogy az valahogy te voltál, mert éppen / utaztál el, egy furcsa hold, hiány, mert mondhatjuk, / ha elmész, akkor minden hiányzik...”

A *Kenyércédulák* —érthető — egészének közepontjában pontosan az élet minden színterén jelenlévő viszonylagosság és űr áll. A valóságtorzítás szükségességének kérdése mögött megbúvó feszültség kerül ábrázolásra, erőltetett analízis, felesleges okoskodás nélkül.

A versek az utolsó kivétellel mind egy-egy nap nevét viselik, ami uniformizál, személytelen távolságba tolja viselőjüket. Ha valós kronológiát lehetne megfigyelni, talán azt mondhatnánk, hogy folyamatot mutat be Szijj Ferenc, de ennek az elképzelésnek ellentmond, hogy nincs szó periodicitásról,

olyan lekövethető rendszerről, amire a hétköznapokban támaszkodhatnánk. Ennek mértéjére látszólagosan választ adhat, hogy születésük napjáról kapták nevüket a művek, de erősebbnek tűnik az az érv, hogy a címadás a relativitás hangsúlyozásának eszközéül szolgált, ergo teljesen mindegy, melyik napot melyik követi: komfortérzünkön kívül semmi nem szenved csorbát attól, ha felborul a jól megszokott (egyezményes és fiktív) rend. A kötet címválasztásának ér-

telmezésekor is működik ez a logika. A címke, a kenyércédula és a mögöttes tartalom közti szakadék, a kenyér leírása, definiálása, legfőbb tulajdonságainak meghatározása, ami kijelöli az ember kenyérről (az étellel? valami magasabb rendű dologgal?)

kapcsolatos viszonyrendszerét, nevetséges módon alárendelt szerepbe kényszerítve azt.

A költő új kötetében az erőteljes impressziók, a sűrűn váltakozó gondolattöredékek, az itt-ott látszólag nehezen követhető csatolások, megtört párbeszéd, emlékfoszlányok, szürrealisztikus, álomszerű képtársítások mélyebbre ásnak a felszín jól működő rendszerénél. A személytelenség, illetve a *név* és *arc* nélkül maradó költői én egyetemessé teszi ezt a belső világot. Hogy depresszív alkotásról

lenne szó? Kétkem. A komor hangulat valóban jellemző, de amennyiben legalább részben igazam van a Szijj Ferenc által bemutatni kívánt világgal kapcsolatosan, akkor jogos kérdés lehet: miért és mitől kellene vidámabbnak lennie? A *Kenyércédulák* olvasásakor megkívánt őszinteség nagyobb, mint ami ezt lehetővé tudná tenni. Perspektivikus látásmódunk hiánya, a koordináták nélküli sodródás, a mindennapok megszokásainak rabsága és a megfoghatatlan, sejtjeink mélyén vágyott, akart „jó” kontrasztja örök emberi ambivalenciánkat mutatja be. Költőnk egyszerre állítja a keresés hiábavalóságát és annak életfontosságú szükségességét. Keresni kell, akkor is, ha fáradozásunk hiábavaló.

„Egy szép nap után éjjel / lassan eleredt az eső. // A sűrű sötétségből a csend / köldökzsinórrja.” Őszintén ajánlom.

CSEPREGI JÁNOS

(*Felenkor Kiadó, Pécs, 2007,*
104 oldal, 1600 Ft)

GYÖRFFY ÁKOS: *nem mozdul*

„Rám hajolt, ahogy az ég, / elfedte előlem az eget. / Kitért egy másikat: / Langyos, szagos űrt” (*Corpus alien*).

Van egy olyan világ, amelyben minden a maga módja szerint rebben, iramlík, siklik, és ezt a dinamikus együttélést semmi sem zavarja meg. Az ég megfelelő távolságra van a földtől, a folyó csak egy bizonyos irányba folyik, nem áll meg a vize, és a levegőben repülő szajkó még véletlenül sem repül be a szívhez a bőr pórusain keresztül. Ez a mi kis kényelmesen elképzelt világunk.

Aztán van egy másik világ, amely ezzel párhuzamosan, a másikra vetítve létezik, sőt az előző kiszámíthatóságát behabzsolva alakul, de létére nagyon ritkán derül fény. Csak néhanapján fedi fel magát, akkor viszont igaz és brutális hirtelenséggel. Aki tekintetével megzavarja az első világot, és ezzel a nézéssel hullámokat kelt a felszínén, az pár pillanatra beleláthat ebbe a másodikba is. De ennek a tekintetnek nagyon szívósnak kell lennie. Mozdulatlanul kell mozognia. Mint egy tai chi-mesternek, aki nem lép, hanem a lépéseibe szinte belecsorgatja magát.

Gyórfy Ákos ezen kivételes emberek egyike. A látást egy törött gerincű, de még élő vadkacsától tanulta. Vagyis sokkal hatékonyabban néz, mint bárki más. Belekapaszkodik a látványba, és lóg rajta, mint a harci kutya, akit gumibronccsal treníroznak. Igaz, aki így megtanul nézni, annak talán már fertőz is a tekintete.

Ő tudja, milyen az, amikor az ég egy kicsit közelebb kerül a földhöz, mondjuk olyan magasságba, hogy egy átlagos méretű felnőtt pont beleverje a fejét, és a felhők közül kinyúl egy angyal, mint a kötet borítóján. Akkor lehet érezni az angyal illatát, ahogy felülről betör. És nemcsak betör, de elorozza az arcodat is, olyan arcot ad neked, ami fokozhatatlan. Ami bevilágítja az egész szobát.

Amikor pedig az ég ilyen alacsony van, akkor az sem elképzelhetetlen, hogy az ember ne csak a szokványos földi utakra tegye a lábát, hanem különösebbekre is. Olyan ösvényekre lépjen például, amelyek saját gondolatokkal rendelkeznek. Aztán pedig jöhetnek az égiek. Mondjuk az ölyvek súlytalan ösvényei. Ahonnét nincs tovább.

Ő tudja, hogy a hegyekben még tündérek élnek, az ördög is felbukkan néha, sőt a régi idők isteneinek csillogó moha borította testű unokái is. Abból az időből származnak ők, amikor még „fa, hegy, folyó volt az isten”. Amikor még nemcsak a vizes páfránylevelek, hanem az egész erdő beszélt. Amikor a halált még nem eltűnésnek élték meg az emberek, hanem inkább kiterjedés-

nek. Amikor a lélek szétaradt, mint egy láthatatlan atomvillanás.

Gyórfy Ákos tehát sok mindent tud, de nem kérkedik vele. Mint egy néma sámán, akinek már a pusztá levegővétele is olyan, mint a vihar zúgása.

Látszólagos költői eszköztelensége olyan fokú nyelvi és gondolati hierarchiába épül, amely nagyon érdekes labirintusba vezet az olvasót. Ha akarjuk, ez a líra egy tájember gyönyörű tájköltészete. Ez mintha a japán fametszők világát idézné. Ha akarjuk, akkor viszont ugyanez a líra egy létember egzisztenciális szorongásban született lét-költészete. Ez utóbbi pedig mintha Escher képeire emlékeztetne, ahol bármelyik lépcsőn indul el az ember, mindig csak ugyanoda érkezik meg. Oda, ahonnan elindult.

Mintha úgy tette volna meg lépések százait, hogy közben egy percre sem mozdult el. Mint egy perpetuum immobile. Akinek örök mozdulatlansága lüktet, mert többet mozog, mint aki valóban helyet változtat.

FINY PETRA

(*Magvető Kiadó, Budapest, 2007,*
108 oldal, 1990 Ft)

